

Pekka Ervastian puhe Kalevalan päivänä 28.2.1932 Ruusu-Ristin Kalevala-juhlassa

Mehän kaikki tiedämme, että Kalevalaa ja yleensä suomalaista kansanrunoutta voidaan tutkia mitä suurimmalla mielenkiinnolla. Sitä on tutkittu myöskin ulkomailla, ja tätä suomalaista runoutta on opittu pitämään aivan erikoislaatuisena. Se kuvastaa niin kehittynyttä ja kaunista kansallista sielunelämä, jollaista tuskin tapaa muualla; siksi erikoislaatuista se on ollut. Me saamme heti ylevän kuvan muinaisten suomalaisten elintavoista, oli se tapahtunut esi-isien aikana tai oli se eletty muualla. Missä vain suomensukuisia kansoja on ollut, on heidän elämänsä ollut sangen romanttista, kun se kuvastuu muinaissuomalaisessa runoudessa. Sen ulkonaisessa elämässä on ollut monenlaisia piirteitä; esimerkiksi huolenpito puhtaudesta ja terveydestä, jollaista ei muualla ole huomattu.

Kaikista merkillisin ja kuvaavin piirre meidän kansamme muinaisuudessa oli sen erikoinen luottamus sanan ja tiedon voimaan. Sana merkitsi paljon. Kansamme uskoi sanan voimaan: "Sanasta miestä, sarvesta härkää." Sanassa oli semmoinen voima, että ken tunsu synnyt syvät, hänellä oli valtaa sen yli, johon hän oli sanansa kohdistanut, se oli hänen vallassaan. Suomen kansa on näin ollen meidän mielikuvituksessamme, kuin toistenkin kansojen mielikuvituksessa ollut tietäjäkansa, jonka tieto ja taito oli toisista kansoista poikkeavaa, jonka tieto ulottui syvälle ja joka osasi käyttää tätä tietoa. Maailman kirjallisuuden runoteoksista tuskin tapaamme semmoista sankaria kuin, mitä Väinämöinen oli, joka sanansa voimalla saattoi tehdä mitä vain; Väinämöinenhän rupesi venettä tekemään sanansa voimalla. Se on harvinainen piirre ihmiskunnan kirjallisuudessa. Sentähden emme ihmettele sitä, että Suomen kansaa on pidetty semmoisena erikoisena kansana.

Mitä Kalevalassa kerrotaan Väinämöisestä, sen tapaista kerrotaan muistakin. – Tosin kyllä suomalaiset käyttivät miekkaakin ja kävivät sotaa, mutta tunnetut tutkijat selittävät, että ne eivät pitäneet niin suuressa arvossa miekan käyttöä, kuin sanan käyttöä, – ja se onkin se puoli tässä Suomen kansan muinaisuudessa, mikä meitä on eniten viehättänyt. Nyt, kun tavallisesti tutkitaan suomalaisten ominaisuuksia, ei kiinnitetä paljoakaan huomiota juuri näihin asioihin. Niitä pidetään taikauskoina, taianomaisina ja yliluonnollisina. Yleensä ajatellaan vain heti, että kaikki kansat ovat alkuasteellaan olleet taikauskoina. Ne eivät ole tienneet, kuinka asiat ovat elämässä olleet, ja ovat kuvitelleet kaikenlaista, ja heillä on ollut semmoisia taikauskoina käsityksiä ihmisen voimasta, kuin tavataan alkuperäisillä kansoilla. Tieteelliset tutkijat eivät sen enempää huomiota kiinnitä niihin, neidän ovat tavallaan taikauskoa heidän mielestään. Heidän huomionsa kiinnittyy realistiseen kauteen ja siihen, mitä muistoja on Suomen kansan historiassa, ja se on antanut yleensä kauniin kuvan Suomen kansan elämästä. Mutta kun semmoinen ihminen, joka on perehtynyt meikäläiseen ajatukseen, joka kukaties on kokenut jotain n. s. yliluonnollisista asioista ja nimittää itseään okkultistiksi, kun semmoinen ihminen tutustuu tuommoiseen vanhaan mytologiaan, kuin "Kalevalaan", hän lukee sitä aivan toisella tavalla.

Hän kiinnittää tietysti suurta huomiota kaikkiin realistisiin kuvauksiin, mitä on ollut fyysisestä elämästä. Mutta melkein vielä suurempaa huomiota hän kiinnittää niihin asioihin, jotka tuntuvat salaperäisiltä, mielikuvituksellisilta ja taikauskosilta; sillä niistä hän on näkevinään, kuinka paljon kyseessä olevalla kansalla on ollut tietoa ja kokemuksia. Hänen huomionsa kohdistuu semmoisiin asioihin, jotka tuntuvat aivan tuulesta temmatuilta; esimerkiksi, että Väinämöinen veistää itselleen

venettä sanoilla, jolloin hän huomaa, että häneltä puuttuu kolme syntysanaa, joita hän lähtee sitten etsimään. Hän etsii niitä ensin maailmalta, mutta ei löydä niitä. Lähtee sitten tuonelaan, ei löydä niitä sieltäkään. Menee vanhan tietäjän, Antero Vipusen luo, jonka vatsassa saa nuo kaipaamansa sanat. – Nämähän ovat hassuja kertomuksia, joissa ei ole pontta eikä perää. Mutta okkultistin huomio kiinnittyy niihin, kun hän lukee semmoista runoa sentähden, että hän huomaa siinä kertomuksessa tulevan näkyviin, että tuolla kansalla on ollut tietoa toisenlaisistakin asioista, kuin vain näkyvistä. Hän myöskin huomaa heti, onko nämä asiat oikein kerrottu, perustuvatko ne oikeaan kokemukseen ja tietoon, vai ovatko ne turhia ja onko niihin lisätty semmoista, joka ei vastaa todellisuutta. Hän osaa sen arvostella, sillä hänellä on toista tietä saatua tietoa ja kun hän lukee, niin osaa hän myös arvostella. Ehkä hän ilokseen näkee, että ”nämä kirjathan kertovat aivan realistisesti“, tai: ”tuossa on jotain lisätty ja tuossa on jäänyt pois.“ Hän ei ollenkaan välitä siitä, että tieteelliset tutkijat sanovat, kun he lukevat Väinämöisen tuonelan matkasta: ”jaa, jaa, siinä on koko aines saatu kristinuskosta, katolisen kirkon legendoista, sillä Jeesushan kävi tuonelassa. Hänestä kerrotaan, että hän kävi Haadeksessa ja saarnasi sieluille vankeudessa. Epäilemättä on koko tämä tuonelakertomus siitä saatu ja se on semmoinen toisinto, jossa kerrotaan tuonelan matkasta Jeesuksen yhteydessä ja mainitaan jotain kirkostakin siinä matkassa.“ Tämä osoittaa, arvelee tieteellinen tutkija, että koko kertomus, joka on niin kauniisti kuvattu, on kirkollista alkuperää.

Noin ei ajattele kuitenkaan okkultisti, sillä hän muistaa heti, ettei tuollaisen viisaan olennon käynti tuonelassa ole kristillistä alkuperää. Jos Jeesuksesta kerrotaan, että hän kävi tuonelassa saarnaamasa, niin samantapaistahan kerrotaan

myöskin esimerkiksi Orfeuksesta, ja ne kertomukset ovat paljon vanhempia kuin kristinusko. Orfeus meni myöskin manalaan. Siellä oli tuollainen joki, jonka yli Charon souti veneellään. Tiedemiehet sanovat, että koko Orfeus-legenda on saattanut tulla Egyptistä. Tällaisia kertomuksia tapaa Euroopassa, Egyptissä, Indiassa, Persiassa ja Amerikassa, silloin kun Amerikka oli vielä tuntematon Euroopassa. Tämä kertomus ei ole millään tavalla kristillistä alkuperää, vaikka se on aivan yleismaailmallinen. Kysymys muodostuu nyt semmoiseksi, että onko se saanut alkunsa jossain määräytyssä paikassa maapalloa ja missä se paikka on; vai onko se syntynyt itsestään? Onko siis taru tuonelassa käynnistä syntynyt Egyptistä ja kulkeutunut Kreikkaan; vai onko se syntynyt eri paikoissa ja eri ajalla ikäänkuin itsestään? Jos se olisi syntynyt yhdessä paikassa – emme välitä mistä syystä – sillä ei ole mitään merkitystä; sadut voivat syntyä niinkuin itsestään, ei se mitään merkitse ja tarkoita. Mutta jos samanlaisia satuja on syntynyt kuin itsestään siellä täällä, silloin kysymys käy toisenlaiseksi. Silloin emme enää voi pysähtyä ja pyyhkäistä sitä pois ja sanoa, ettei se mitään merkitse. Täytyy kysyä itseltään, mitä tuo tuonelassa käynti merkitsee, joka esiintyy eri kansoissa samanlaisena, ja silloin voimme kääntyä asioihin, joita okkultisti tietää.

Jokaisessa tuonelassa käynnissä on olemassa jotain; se on asia, joka tulee jokaisen ihmisen eteen, ja on jokaisen suuren ihmisen edessä. Jokainen suuri ihminen, joka on vapahtaja, semmoinen viisas ihminen on kyllä saanut aina käydä myöskin tuonelassa: hänelle on tuonela ja kuoleman maa täytynyt olla avoin ja sentähden se, kun tuommoiset legendat eli myytit ovat syntyneet eri puolilla maapalloa, ei merkitse muuta kuin, että näissä kansoissa on elänyt ihmisyksilöitä, jotka ovat käyneet tuonelassa. Asia on sillä tavalla yksinkertainen ja luonnollinen.

Kun me luumme ja tutkimme Väinämöisen tuonelassa käyntiä, niin meidän täytyy heti tunnustaa, että kertomus siinä kohdassa kuin se esitetään, ja kaikissa muissakin paikoissa on realistinen, oikein kerrottu. Väinämöinen lähti tuonelaan hakemaan kolmea sanaa: siis lähti hakemaan sieltä tietoa. Hän oli elävä ihminen lähtiessään nyt tuonelaan. Mutta millä tavalla hän sinne lähti? Ei tuonelaan lähdetä noin vain tässä fyysisessä ruumiissa. Meidän täytyy ymmärtää ilman muuta, että Väinämöinen lähti tuonelaan samalla tavalla kuin kaikki suuret viisaat aina ovat sinne lähteneet. Hän astui ulos tästä näkyväisestä ruumiista; ei tappamalla itseään, vaan okkultisella tavalla, jolla viisaat, kyliksi kehittyneet ihmiset voivat astua ulos ruumiistaan.

Väinämöinen lähtee siis tuonelaan semmoisessa toisessa ruumiissa – nimittäkäämme sitä astraalis-eetteriseksi ruumiiksi – ja silloin hän tulee tuonelan joelle, jonka toisella rannalla on tuonen tyttö. Tätä hän kehottaa tuomaan veneen, jotta hän pääsisi tuonelan joen yli. Väinämöinen tahtoo mennä tuonelaan merkityksessä: mennä vainajien luo katsomaan minkälaiset olot heillä siellä ovat ja samalla saamaan ohjausta ja tietoa heiltä siitä, mitä hän etsii. Tuonen tyttö katsoo Väinämöistä hyvin pitkään ja sanoo: ”Mikä sinut on tänne tuonut ja mitä täällä teet?” Väinämöinen vastaa: ”Kuolema toi.” Tuonen tyttöä ei vastaus tyydytä; hän sanoo Väinämöistä kielastajaksi, kysyen mikä hänet tappoi. ”Teräs tempoi tuonelaan“, vastaa Väinämöinen. ”Ei sovi valehdella“, sanoo tuonen tyttö ja kun Väinämöinen vielä keksii sanoa, että vesi hänet manaan saattoi, selittää tuonen tyttö, että jos teräs tappoi, miltä silloin näyttäisi pää ja jäsenet, kuinka verta valuisi. Jos vesi manan saattoi, silloin vesi vaatteista valuisi. Tuonen tyttö näkee Väinämöisen päältä, että hänellä on kummallinen ruumis; sillä kumma kyllä, jos ihminen kuolee veteen, silloin hän äkkiä lähtee ulos

fyysillisestä ruumiistaan ja se heijastuu hänen ulkomuotoonsa, se kosteus ja veden valuminen. Samalla tavalla, jos ihminen on äkkiä kuollut jollakin muunlaisella kuolemalla, se näkyy hänen eetteriruumiistaan. Sentähden tämä Kalevalan kuvaus on aivan yhtä pitävä okkultismin kanssa. Väinämöisen on lopulta tunnustettava, että hän on tullut aivan muulla tavoin ja surkutellen tuonen tytti viimein ottaa hänet tuonelaan. – Koko tämä keskustelu on huomattava siinä suhteessa, että meistä kuka tahansa ei voi astua tuonelaan ilman lupaa. Täytyy saada ensin lupa mennä aivankuin kuolleiden rauhaa häiritsemään, jos menemme personallisesti kuolleiden maailmaan. Tämä on hyvä ja realistinen kuvaus yksityiskohtiaan myöten.

Sitten, kun Väinämöinen on päässyt tuonelaan, niin tuonen väki alkaa pitää puoliaan. Ei sanota mitään vainajista; ne eivät kykene mihinkään, mutta muut tahtovat kahlehtia Väinämöistä ja he nukkuttavat hänet. Tuonen akka antaa hänelle juomaa, joka nukuttaa. Väinämöinen itseksensä silloin arvelee melkein arkana, että mitenkähän tässä oikein käy, kun suuret voimat alkavat vetää hänen sieluaan niin, että on vaikeata päästä siitä vapaaksi. Sitten kerrotaan, että tuonen ukko alkaa kutoa verkkoa, jonka tuonen poika vetää jokeen esteeksi Väinämöisen pois pääsyyllä tuonelasta. Tämä taas kuvaa sitä, että mielettöntä on lähteä kuoleman maailmaan, jollei ole saanut siihen lupaa ja jollei osaa täydellisesti hallita tilannetta. Tämä kuvaus on mielenkiintoinen, realistinen kuvaus; ei sillä ole tahdottu sanoa, että Väinämöinen olisi niin huono, ettei tietäisi mihin menee. Väinämöiselle ei käynyt hullusti. Hän muutti itsensä käärmeeksi ja puikkelehti verkon läpi ja pääsi ylös. Kerrotaan, että hän varoitti ihmisiä näkyvänsä maailmassa, kun hän heräsi fyysilliseen maailmaan: ”Älkää menkö tuonelaan ilman asiaa; eikä sillä tavoin, että itsenne tappaisitte. Siellä on vaikea olla.“ – Itse runossa ei ole kerrottu, mitä havaintoja hän

teki; mutta perästäpäin hän kertoo: ”Siellä on käärmeiden kanssa vaikea olla. Jos ei ole hyvin elänyt täällä maan päällä, on vaikea olla tuonelassa.“ Se oli hänen varoituspuheensa alku. Sitä tietoa, mitä hän etsi, hän ei saanut tuonelasta. Hän kävi astraalitasolla vainajia katsomassa, mutta ei löytänyt kaipaamaansa tietoa.

Sitten Väinämöinen tiellä kulkiessaan tapaa vainajan, joka sanoo hänelle, että ne sanat ovat Antero Vipusella, joka on vallan mahdoton ukko. Se on maannut horroksissa jo niin kauan, että pensaat ja puut ovat kasvaneet hänen päälleen, niin että hän on aivan metsän peitossa. Väinämöinen, tultuaan paikalle, nakkaa kaikki pois, nähdäkseen mikä otus siellä alla oikein on, ja kerrotaan, että kun Väinämöisen jalka luiskahti, hän putosi Vipusen suuhun ja siitä edelleen vatsaan. Siellä Väinämöinen ajatteli, että täytyy herättää tämä ukko. Hän teki itselleen pajan ja rupesi takomaan siellä Vipusen vatsassa ja kun hän piti semmoista jyminää, niin vanha Vipunen heräsi – ja millaiseen puheeseen tuo Vipunen silloin antautuukaan?

Monta sivua on Kalevalassa siitä, mitä kaikkea tuo Vipunen silloin sanoo. Hän manaa ja säтті, mutta Väinämöinen ei ole millänsäkään, vaan takoo edelleen ja odottaa, että Vipunen lopettaisi puheensa. Kun Vipunen vihdoin lopettaa pitkän nuhdesaarnansa, Väinämöinen sanoo hänelle tullessa tietoa saamaan ja tahtoo kolme tarvitsemaansa sanaa. Hänen vaatimuksessaan on m.m. nuo ihmeelliset sanat: ”Ei sanat salahan joua, eikä luottehet lovehen. Mahti ei joua maan rakohon, vaikka mahtajat menevät.“ Vipunen lauhtuu ja ihmettelee, että jo on mies tullut hänen luokseen ja hän – ”aukaisee sanaisen arkun“ ja Väinämöinen saa kuulla niin syviä asioita, että niiden joukossa ovat ne kolme sanaa, joita hän oli kaivannut. Kun Vipunen sitten pyytää Väinämöistä lähtemään

pois häntä vaivaamasta, jättää Väinämöinen hänet rauhaan; hän oli saanut mitä oli tahtonut.

Kun lukee tätä kertomusta Väinämöisen Vipusessa käynnistä, silloin taas tuommainen salatieteellinen asiantuntija ymmärtää, että se viisaus ja se tieto, joka Väinämöiselle annettiin, johtaa johonkin näkymättömään maailmaan vielä syvemmälle, kuin äskenen käynti tuonelassa. Tuo sana "syvälle" on kuin nousua korkealle, mutta se on syvälle samalla. Voisi sanoa, että hän meni taivaaseen, mutta samalla meni maan sisään. Ja voisi sanoa, että jos Väinämöinen tuonelassa käydessään vetoaa niihin joukkoihin ja niihin tietoihin, joita oli varhemmassa luomiskaudessa, jota nimitetään Kuu-manvantaraksi, niin tässä hän käydessään Vipusen luona vetoaa niihin olentoihin, jumaliin ja enkeleihin, jotka ovat vielä varhemmista ajoista: Aurinko- ja Saturnus-manvantaroista. Ja siihenhän ei kykene kuka tahansa; tarvitaan paljon enemmän tietoa ja voimaa, enemmän kykyä mennä Vipusen vatsaan. Asiahan realistisesti katsoen on niin kummallinen, että kun ihminen salatieteellisellä tiellä tulee siihen kohtaan, että hänen pitää etsiä tietoa hyvin kaukaisesta maailmasta, hyvin vanhaa tietoa, jota muinaisilla viisailla olennoilla on ollut, niin hän aivan realistisesti – se on kummallinen kohta – joutuu suuren jättiläisen eteen ja hänen täytyy silloin – niin voi epäilemättä käydä – astua suun kautta sen sisään. Mutta niinkin voi käydä, että hän väkipakolla lohkaisee itselleen tien sisään sen jättiläisen ruumiin läpi ja siellä hän sitten etsii ja saa sitä tietoa, niitä näkemyksiä ja taitoja, joita hän kaipaa. Tämä on siis myöskin aivan hämmästyttävä kohta Kalevalassa, että siinä on näin realistisesti kerrottu, miten asiat tapahtuvat. Semmoista ei voi arvostella, jos ei tiedä mitään niistä asioista, mutta jos sattumalta tietää, kuinka asiat ovat, täytyy sanoa, että iloisesti hämmästyy, kun näkee, että tuossa

vanhassa muinais-suomalaisessa runoudessa on kuvattu näitä symbolisia, mystillisiä asioita. Totuudenetsijän, joka kolkuttaa taivaan ovelle, täytyy vähäsen väkiryynnäköllä ottaa tuo taivas, niinkuin Jeesuskin sanoo. Ei tänä päivänä Antero Vipusen eli taivastaso tarvitse kuvata kuin tässä Kalevalassa. Mutta asia on sama, ja minä tiedän, että tällainen kokemus voi tulla meidän eteemme – käynti jättiläisen vatsassa.

On toinenkin piirre Kalevalassa, joka pistää silmiin. Se on se, että kun Vipunen herää, hän alkaa kovasti puhua ja hänen suustaan tulvii nuhdesanoja, että se tuntuu aivan kauhealta. Niin on myöskin, kun totuudenetsijä lähtee syvyyksiin. Siellä ne voimat alkavat häntä pelotella ja kietoa sillä tavalla, että jos hän ei pysy rohkeana, hän voi säikähtää ja pelästyä, rynnätä tiehensä, ja eihän sitä tiedä, kuinka siinä voi käydä. Tämä on siis neuvo totuudenetsijälle: Älä ole milläsikään; ole tyyni. Jos tuntuu, että nuo voimat ovat rohkeina sinua vastaan, niin ole sinä samalla tavalla – sanoissa. Tässä on kysymys mielen asenteesta. Tämä kertomus osoittaa, kuinka Väinämöinen takoo, mutta sanotaan myöskin, että hän käytti omia jäseniään siellä takoessaan. Se osoittaa, että salatieteellisellä totuudenetsijälle ei tarvitse olla ulkonaisia aseita puolustukseksi. Hänellä ei saa olla muuta kuin malttinsa ja tietonsa, sillä hän ei säikähdä niitä voimia, ja silloin hän saa niiltä sitä tietoa, mitä hän kaipaa.

Ja kun Väinämöinen tuli pois sieltä Vipusen vatsasta, hän osasi laittaa veneen.

Olen kertonut näistä asioista Kalevalan Avaimessa, sitten vielä kirjoissani Onko Kalevala ”pyhä“ kirja ja Uudestisyntyvä Suomi. Ja toivoni on, että edelleen enemmän vielä voisin tutkia tätä vanhaa suomalaista okkultismia.

Pikakirjoittanut Reino Kuosma

(Jäljennös Ilona Koivisto-Ollikkalan esitelmäkokoelmista)